

ความคิดเห็นและการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรม ชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 ใน จังหวัดตาก

The opinion and practice in 2013
announcement of Good Pharmacy Practice in drug stores
Tak Province

คัมภีร์ ต้นภูมิประเทศ ชีรยา วรปาลนิ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยได้จัดทำประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 ดังนั้น การควบคุมกำกับให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อประชาชน ผู้ประกอบการสถานที่ขายยา ต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นและวิเคราะห์ความสามารถของผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดตากในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันจำนวน 73 แห่ง ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2558 ผลการสำรวจพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 56 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.7 มีสถานะเป็นเภสัชกรจำนวน 29 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 51.8 ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่เห็นด้วยในประเด็นต่างๆ รวมทั้งสามารถปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดตากไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวได้มีหลายประการ เช่น สถานที่ขายยามีพื้นที่จำกัดทำให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันไม่สามารถจัดเตรียมพื้นที่ขายยา ให้คำแนะนำด้านยาและสำรองยาได้เพียงพอตามเกณฑ์ งบประมาณมีจำกัดทำให้ไม่สามารถติดเครื่องปรับอากาศ จัดหาถังดับเพลิง จัดหาหม้อหรือฉาภาปิดบังยาอันตรายได้ ประกอบกับเวลาที่จำกัดทำให้เภสัชกรไม่สามารถเขียนซองยาได้ละเอียดตามเกณฑ์ รวมถึงไม่มีเวลาซักถามติดตามอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาและจัดหากระบวนการส่งต่อผู้ป่วยได้ นอกจากนี้สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่ได้จัดทำบัญชียาอันตรายและยาควบคุมพิเศษ แต่ไม่สามารถจัดทำบัญชียาทุกรายการให้เป็นปัจจุบัน ส่วนการควบคุมสื่อโฆษณาที่มีความสำคัญต่อความปลอดภัยของประชาชนอย่างมากในยุคปัจจุบัน แต่เภสัชกรรมวิชาชีพเดียวไม่สามารถควบคุมสื่อโฆษณาได้ ดังนั้นการควบคุมสื่อโฆษณานั้นควรอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะภาครัฐควรจัดการพัฒนาแนวทางการให้ความรู้และควบคุมกำกับผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อประชาชนต่อไป

คำสำคัญ ความคิดเห็น วิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน

Abstract

Presently, Thailand enforces Good Pharmacy Practice in all drug stores in accordance with the 2013 Drug Act. To effectively enforce the law for people safety, drug store owners will have to strictly abide by the law. In this research, 73 drug store owners were asked to answer questionnaires from July 1, 2014 to January 31, 2015. Out of 73 owners, 56 owners responded, equaling 76.7 percent and 29 pharmacists responded, equaling 51.8. Most of the responders agreed with and were able to abide by the law.

Many drug store owners have not been able to comply with the law due to many problems and obstacles. Such the problems include insufficient store space for drug preparing, dispensing, and storing, and patient counseling; limited budget for proper air conditioning, fire extinguishers, and screens for dangerous drugs; insufficient time for pharmacist to provide detailed prescription and to follow up with patients on adverse drug reactions and to refer patients for proper treatments. In addition, many drug stores have categorized dangerous drugs and special control drugs but have not been able to categorize all drugs in possession. Presently, media control plays an important role in people safety but only pharmacists cannot control the advertising media. Therefore, media control depends on joint cooperation from government sectors. The research produces useful results that the government can develop knowledge path and help regulate drug store owners for most effective results and safety of people.

Keywords: Survey research, Good Pharmacy Practice, drug stores

บทนำ

ปัจจุบันสถานที่ขายยาเป็นสถานที่แรก ที่ประชาชนคำนึงถึงเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ไข้หวัด (Common cold), ไอ (Cough), ท้องเสีย (Diarrhea), ปวดศีรษะ (Headache), การติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ (Urinary tract infections), การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ (Respiratory tract infections)⁽¹⁾ เพราะเข้าถึงบริการได้ง่าย ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ในปี พ.ศ. 2536 สมาคมเภสัชกรรมนานาชาติ (The International Pharmaceutical

Federation) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติทางเภสัชกรรม (Good pharmaceutical practice guideline) ขึ้นซึ่งมีการจัดเตรียมทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ผลิตรภัณฑ์สุขภาพมีการเตรียมการบรรจุ การเก็บรักษา การกระจายยา การบริหารยา การจ่ายยา และการทำลายอย่างถูกต้องและได้มาตรฐาน 2) มีการบริการจัดการ การรักษาด้านยาที่มีประสิทธิภาพ 3) รักษาและปรับปรุงมาตรฐานวิชาชีพ 4) การปรับปรุงระบบการดูแลสุขภาพ และการสาธารณสุข⁽²⁾

ในปี พ.ศ. 2556 กระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวงเรื่องการขออนุญาตและออกใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันและในปี พ.ศ. 2557 ได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 (Good pharmacy practice) โดยพัฒนามาจากแนวทางการปฏิบัติทางเภสัชกรรม (Good pharmaceutical practice) ของสมาคมเภสัชกรรมนานาชาติ (The International Pharmaceutical Federation) ผสมผสานกับมาตรฐานร้านยาคุณภาพ มาตรฐานเภสัชกรรมโรงพยาบาล โดยคำนึงถึงปัญหาระบบยาร่วมด้วย ทั้งนี้ การพัฒนา คุณภาพมาตรฐานของวิชาชีพเภสัชกรรม และตอบสนองตามความต้องการของสังคมในปัจจุบันที่กำลังจะเข้าสู่การก้าวแบบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สถานที่ยาแผนปัจจุบันให้บริการด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพมีคุณภาพมาตรฐานจะทำให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติในประเทศในอาเซียนได้เป็นอย่างดี สิ่งสำคัญที่สุดคือประชาชนได้ประโยชน์จากการรักษาด้วยยาที่มีคุณภาพและบริการที่มีมาตรฐาน รวมถึงประชาชนได้รับความปลอดภัยจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ ซึ่งประกาศฯ ดังกล่าว ได้มีข้อกำหนดของสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บ และการควบคุมหรือรักษาคุณภาพยาในสถานที่ยาแผนปัจจุบัน และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดบุคลากร หมวดการควบคุมคุณภาพยา และหมวดการให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย^{(3),(4)}

การศึกษาครั้งนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นและการปฏิบัติตามข้อกำหนดของสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บ และการควบคุมหรือรักษาคุณภาพยาในสถานที่ยาแผนปัจจุบัน และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว รวมถึงพัฒนาแนวทางในการควบคุมกำกับให้สถานที่ยาทุกแห่งปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขภายใน 8 ปี เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและการรักษาด้วยยาที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อกำหนดของสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บ และการควบคุมหรือรักษาคุณภาพยาในสถานที่ยาแผนปัจจุบัน และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันทั้งหมดในจังหวัดตาก จำนวน 73 แห่ง ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน (Good Pharmacy Practice) หมายถึง ข้อกำหนด มาตรฐานหรือวิธีการในการให้บริการทางเภสัชกรรมด้านยา ในสถานที่ยาแผนปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ยา
2. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน หมายถึง สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันที่มีเภสัชกรเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่ยา

ผลการศึกษา

จากการสำรวจความคิดเห็นและการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 โดยให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดตากทั้งหมด 73 แห่งประเมินตนเองด้วยแบบสอบถาม ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 56 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.7 แสดงในตารางที่ 1-3 ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	28	50.0
หญิง	28	50.0
2.อายุ		
26-30 ปี	14	25.0
31-35 ปี	8	14.3
36-40 ปี	10	17.9
41-45 ปี	5	8.9
46-50 ปี	7	12.5
56-60 ปี	10	17.9
มากกว่า 60 ปี	2	3.6
3.สถานะในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน		
เจ้าของสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	26	46.4
เภสัชกร	29	51.8
พนักงานสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	1	1.8

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายและหญิงเท่ากัน กลุ่มอายุของผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 26-30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25 ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นเภสัชกร คิดเป็นร้อยละ 51.8

2. ความคิดเห็นและการปฏิบัติตามตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

2.1 ข้อกำหนดของสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บ และการควบคุมหรือรักษาคุณภาพยาในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน จากการสำรวจพบว่า ผู้รับอนุญาตสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่เห็นด้วยและสามารถปฏิบัติตามประกาศฯ โดยแยกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติตามตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขด้านสถานที่ อุปกรณ์

การปฏิบัติตามประกาศฯ	ร้อยละ
1. การจัดตั้งสถานที่ขายยาอยู่ในที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้สะดวก แยกเป็นส่วนส่วนจากที่พอกอาศัย	87.5
2. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันทุกแห่งก่อสร้างด้วยสิ่งปลูกสร้างที่มั่นคงถาวรไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้โดยง่าย ถูกสุขอนามัย ไม่มีสัตว์เลี้ยง และอากาศถ่ายเทได้สะดวก	98.2
3. การจัดเตรียมสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันให้มีพื้นที่ขายยา ให้คำปรึกษา และแนะนำ การใช้ยาติดต่อกัน ขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตารางเมตร โดยความยาวด้านที่สั้นสุดของพื้นที่ต้องไม่น้อยกว่า 2 ตารางเมตร	80.4
4. พื้นที่สำรองยาเป็นการเฉพาะอย่างเพียงพอสำหรับการจัดเก็บรักษาและเวชภัณฑ์ที่ไม่ใช่ยาอย่างเป็นระเบียบ เหมาะสม และไม่วางยาสัมผัสพื้นโดยตรง	89.3
5. เตรียมบริเวณสำหรับให้คำแนะนำปรึกษา และแนะนำการใช้ยาเป็นส่วนแยกออกจากส่วนบริการอื่นอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีป้ายแสดง “บริเวณให้คำปรึกษาด้านยา”	71.4
6. ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันสามารถควบคุมอุณหภูมิของพื้นที่ขายยาและเก็บสำรองยาให้อุณหภูมิไม่เกิน 30 องศาเซลเซียส และป้องกันแสงแดดไม่ให้ส่องโดยตรงถึงผลิตภัณฑ์ยา	76.8
7. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีแสงสว่างเพียงพอในการอ่านเอกสาร อ่านฉลากผลิตภัณฑ์ยา และป้ายแสดงต่างๆ ได้อย่างชัดเจน	94.6
8. จัดให้มีวัสดุที่ปิดบังบริเวณที่จัดวางยาอันตราย และยาควบคุมพิเศษในระหว่างที่เภสัชกรหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	73.2
9. ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันสามารถจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บ การควบคุม หรือการรักษาคุณภาพยาให้พร้อมใช้งาน	
9.1 เครื่องวัดความดันโลหิตชนิดอัตโนมัติ	82.1
9.2 เครื่องชั่งน้ำหนัก	94.6
9.3 อุปกรณ์วัดส่วนสูง	66.1
9.4 อุปกรณ์สำหรับดับเพลิง	75.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

การปฏิบัติตามประกาศฯ	ร้อยละ
10. ในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันที่มียาที่ต้องเก็บรักษาในอุณหภูมิที่ต่ำกว่าอุณหภูมิห้อง ต้องจัดให้มีพื้นที่ 1 ชั้นในตู้เย็นสำหรับจัดวางกล่องพลาสติกใส่ยาเป็นสัดส่วนเฉพาะไม่ปะปนกับสิ่งของอื่น	87.5
11. การแบ่งบรรจุยากลุ่มเพนนิซิลิน ยากลุ่มซัลโฟนาไมด์ ยากลุ่มต้านการอักเสบไม่ใช้สเตียรอยด์ (NSAIDs) สามารถจัดให้มีภาคนับเม็ดยาแยกใช้จากยากลุ่มอื่น	94.6

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่ในจังหวัดตากเห็นด้วยและสามารถการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขด้านสถานที่และอุปกรณ์ใน 3 อันดับแรก คือ สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันทุกแห่งก่อสร้างด้วยสิ่งปลูกสร้างที่มั่นคงถาวรไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้โดยง่าย ถูกสุขอนามัย ไม่มีสัตว์เลี้ยงและอากาศถ่ายเทได้สะดวก คิดเป็นร้อยละ 98.2 รองลงมาคือ สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีแสงสว่างเพียงพอในการอ่านเอกสาร อ่านฉลากผลิตภัณฑ์ยาและป้ายแสดงต่างๆ ได้อย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 94.6 และการแบ่งบรรจุยากลุ่มเพนนิซิลิน ยากลุ่มซัลโฟนาไมด์ ยากลุ่มต้านการอักเสบไม่ใช้สเตียรอยด์ (NSAIDs) สามารถจัดให้มีภาคนับเม็ดยาแยกใช้จากยากลุ่มอื่น คิดเป็นร้อยละ 94.6

2.2 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน แบ่งออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดบุคลากร หมวดการควบคุมคุณภาพยา และหมวดการให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นและการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขด้านบุคลากร การควบคุมคุณภาพยา และการให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย

การปฏิบัติตามประกาศฯ	ร้อยละ
1. การจัดให้มีเภสัชกรที่มีความรู้ความสามารถในการให้บริการ	92.9
2. เภสัชกรใส่เสื้อกาวน์สีขาวพร้อมติดป้ายแสดงตนตลอดเวลาปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	94.6

ตารางที่ 3 (ต่อ)

การปฏิบัติตามประกาศฯ	ร้อยละ
3. เภสัชกรแยกบทบาทหน้าที่ชัดเจนจากพนักงานในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	92.9
4. พนักงานในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายยาที่ควรรู้และงานที่ได้รับมอบหมายจนสามารถปฏิบัติงานได้ดี	94.6
5. พนักงานในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันไม่เสื่อกาวนีสีขาวพร้อมติดป้ายแสดงตนว่าเป็นพนักงานในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	87.5
6. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่เห็นด้วยในการคัดเลือกยาที่มีคุณภาพ	96.4
7. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันเก็บยาในอุณหภูมิที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงแสงแดด	91.1
8. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีระบบการตรวจสอบยาที่หมดอายุหรือเสื่อมคุณภาพ เพื่อไม่ให้มียาที่หมดอายุหรือเสื่อมคุณภาพไว้ ณ จุดจ่ายยา	96.4
9. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีระบบส่งคืนหรือทำลายยาที่หมดอายุที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ	91.1
10. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีระบบการตรวจสอบคุณภาพยาคืนหรือยาที่เปลี่ยนก่อนกลับมาจำหน่าย	89.3
11. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันเลือกภาชนะบรรจุยาที่เหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้ยาเสื่อมสภาพก่อนเวลาอันสมควร	96.4
12. ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันจัดทำบัญชีชื่อและบัญชีขายให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน	80.4
13. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่สามารถจัดให้มีเภสัชกรปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลาปฏิบัติการ	66.1
14. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีการซักถามข้อมูลที่จำเป็นของผู้มารับบริการและเขียนข้อมูลบนของยาให้ครบถ้วนประกอบด้วย ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ วันที่จ่ายยา ชื่อผู้รับบริการ ชื่อสามัญทางยาหรือชื่อการค้า ขนาดยา ข้อบ่งใช้ ฉลากช่วย ลายมือชื่อเภสัชกร	66.1
15. เภสัชกรเป็นผู้ส่งมอบยาอันตรายและยาควบคุมพิเศษเท่านั้น	87.5
16. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีกระบวนการป้องกันการแพ้ยาของผู้มารับบริการ	92.9

ตารางที่ 3 (ต่อ)

การปฏิบัติตามประกาศ	ร้อยละ
17. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีกระบวนการคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยอย่างเหมาะสม	92.9
18. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีการเฝ้าระวังและรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา	85.7
19. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันควบคุมมิให้จำหน่ายยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	100.0
20. กรณีที่ต้องมีการจ่ายยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันสามารถจัดสถานที่แบ่งบรรจุยาเป็นไปตามมาตรฐาน	85.7
21. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีตำราหรือฐานข้อมูลด้านยาที่น่าเชื่อถือในการให้บริการ	98.2

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่เห็นด้วยและสามารถปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขด้านบุคลากร การควบคุมคุณภาพยา และการให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วยใน 3 อันดับแรกคือ ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันควบคุมมิให้จำหน่ายยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในร้านขายยา คิดเป็นร้อยละ 100.0 มีตำราหรือฐานข้อมูลด้านยาที่น่าเชื่อถือในการให้บริการผู้ป่วยในร้านขายยา คิดเป็นร้อยละ 98.2 และรองลงมาผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันมีการคัดเลือกยาที่มีคุณภาพ และมีระบบการตรวจสอบยาที่หมดอายุหรือเสื่อมคุณภาพเพื่อไม่ให้มียาที่หมดอายุหรือเสื่อมคุณภาพไว้ ณ จุดจ่ายยารวมถึงคัดเลือกภาชนะบรรจุยาที่เหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้ยาเสื่อมสภาพก่อนเวลาอันสมควร คิดเป็นร้อยละ 96.4

3. ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันไม่สามารถปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

3.1 ข้อกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน

เนื่องจากพื้นที่ของสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันที่จำกัดทำให้ไม่สามารถจัดเตรียมพื้นที่สำหรับขาย ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการใช้ยาติดต่อกัน ขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตารางเมตร โดยความยาวด้านที่สั้นที่สุดต้องไม่น้อยกว่า 2 เมตร รวมถึงไม่มีพื้นที่สำรองยาที่เพียงพอที่เตรียมไว้เพื่อไม่ให้ยาสัมผัสพื้นโดยตรงได้ และไม่สามารถจัดบริเวณให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาได้ อย่างไรก็ตามสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาในขณะที่จ่ายยาแก่ผู้ป่วยทุกรายอยู่เป็นปกติเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ยาและลดความเสี่ยงจากการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้อีกด้วย

3.2 ข้อกำหนดเกี่ยวกับ อุปกรณ์ที่ใช้ในการขายยา การเก็บ และการควบคุมหรือรักษาคุณภาพยาในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน

ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์สำหรับดับเพลิงมาติดตั้งไว้ในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันได้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นไม่จำเป็น และสิ้นเปลืองงบประมาณ รวมถึงไม่เห็นด้วยในการจัดทำวัสดุที่บหรือมานปิดบังยาอันตรายและยาควบคุมพิเศษระหว่างเภสัชกรไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่เนื่องจากการขาย หรือจำหน่ายยาอันตรายและยาควบคุมพิเศษอยู่ที่การตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ดังนั้น การมีวัสดุที่บหรือมานปิดบังยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ ก็ไม่ได้ทำให้การจำหน่ายยาดังกล่าวลดน้อยลงได้

3.3 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนหมวดบุคลากร

ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันมีความเห็นว่า พนักงานในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันควรใส่เสื้อกาวน์สีขาว เพื่อแสดงว่าผ่านการอบรมและมีความรู้ความสามารถในการจ่ายยาให้ผู้ป่วยได้อย่างปลอดภัย แต่ควรมีป้ายแสดงตนว่าเป็นพนักงานร้านขายยาที่ชัดเจน

3.4 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนหมวด การควบคุมคุณภาพยา

ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันได้ทำบัญชียาอันตรายและยาควบคุมพิเศษอยู่เป็นปกติ แต่ไม่สามารถทำบัญชีซื้อและบัญชีขายให้ถูกต้องเป็นปัจจุบันได้ เนื่องจากสิ้นเปลืองเวลาและไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนี้พบว่าสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันส่วนใหญ่ได้เฝ้าระวังอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาในผู้ป่วยทุกราย รวมถึงเห็นด้วยที่จะให้มีการบันทึกอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาโดยมีคณะทำงานจัดทำแบบฟอร์มบันทึกอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

3.5 วิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนหมวด การให้บริการทางเภสัชกรรมกับผู้ป่วย

เภสัชกรได้ให้คำปรึกษาด้านยา รวมถึงเขียนฉลากยาที่ประกอบด้วย ชื่อยา วิธีใช้ยา รวมถึงคำเตือนจากการใช้ยา แต่ไม่สามารถเขียนรายละเอียดทั้งหมดบนซองยาตามข้อกำหนดได้ (ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ วันที่จ่ายยา ชื่อผู้รับบริการ ชื่อสามัญ ทางยาหรือชื่อการค้าของยา ข้อบ่งใช้ ฉลากช่วย ลายมือชื่อเภสัชกร) ส่วนการควบคุมสื่อโฆษณาอันมีความสำคัญต่อความปลอดภัยของประชาชนอย่างมากในยุคปัจจุบัน ซึ่งการควบคุมสื่อโฆษณานั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการศึกษา

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน ตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 เป็นประโยชน์ในการนำมาประยุกต์ใช้ในการควบคุมกำกับสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันให้เป็นไปตามมาตรฐานภายใน 8 ปี เพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์จากการรักษาด้วยยาและบริการที่มีคุณภาพมาตรฐานรวมทั้งความปลอดภัยในการ

ใช้บริการในสถานที่ขายยา จากการสำรวจพบว่าผู้ประกอบการสถานที่ขายยาส่วนใหญ่เห็นด้วยและสามารถปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน ตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 ได้หลายประเด็น อย่างไรก็ตามมีบางประเด็นที่ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันไม่สามารถปฏิบัติตามได้ด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่ (สถานที่) งบประมาณ และเวลาที่จำกัด โดยเฉพาะไม่สามารถจัดเตรียมพื้นที่ขายยาและให้คำแนะนำในการใช้ยา รวมถึงพื้นที่เก็บสำรองยาที่เพียงพอได้นอกจากนี้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันไม่เห็นด้วยในการติดเครื่องปรับอากาศและติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิง เนื่องจากสิ้นเปลืองงบประมาณ รวมถึงไม่เห็นด้วยในการจัดหาวัสดุที่บ่งชี้ปิดบังยาอันตรายในขณะเภสัชกรไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการมีฉลากหรือม่านมาปิดบังยา ดังกล่าวไม่ได้บ่งบอกว่าสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันจะไม่จำหน่ายยาอันตรายในขณะเภสัชกรไม่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่ขายยา และเภสัชกรในร้านขายยาไม่สามารถเขียนฉลากยาได้ละเอียดตามข้อกำหนดได้

นอกจากนี้เภสัชกรได้ซักถามประวัติการแพ้ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพผู้ป่วยทุกราย แต่ไม่มีการบันทึกและรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการแพ้ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพดังกล่าว รวมถึงไม่มีระบบส่งต่อผู้ป่วยไปยังสถานพยาบาลต่อไป ส่วนการควบคุมสื่อโฆษณามีความสำคัญมากในปัจจุบันซึ่งการควบคุมจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน

ข้อเสนอแนะ

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557 มีประโยชน์ในควบคุมมาตรฐานในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน ถ้าได้รับการ

ปรับปรุงประกาศกระทรวงสาธารณสุขในบางประเด็น ให้เข้ากับบริบทสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันจะทำให้ผู้รับอนุญาตสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันสามารถปฏิบัติตามประกาศดังกล่าวได้ทุกประเด็น งานวิจัยนี้จะช่วยให้กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคสามารถพัฒนาแนวทางในการควบคุมกำกับผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน ปฏิบัติตามกฎหมายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Admad A, Patel I, Mohanta GP, Balkrishnan R. Evaluation of Self Medication Practices in Rural Area of Town Sahaswan at Northern India. Annals Medical & Health Sciences Research. July-August 2014; 4 (supple2) : S73-S78.
2. Good pharmaceutical practice. The International Pharmaceutical Federation. Available in http://www.fip.org/good_pharmacy_practice Accessed at 21 October 2014.
3. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 131 ตอนพิเศษ 223 ง. 5 พฤศจิกายน 2557) : 7
4. Good Pharmacy Practice. Available in http://drug.fda.moph.go.th/zone_service/files/ppt%20วราวุธ.pdf. Accessed at 21 October 2014.

